

Civil szervezetek a roma integrációért

work shop

2012. április 25. Gyöngyös

összefoglaló

Megnyitó

Faragó László, Gyöngyös város polgármestere

Köszöntötte a szakmai megbeszélés résztvevőit. Hangsúlyozta, hogy nagy megtiszteltetésnek veszi a város nevében, hogy ilyen fontos, a romákat és a mélyszegénységben élők problémáit tárgyaló rendezvényt Gyöngyösön rendezik meg.

Gyöngyös város egyik problémája a roma telepeken a régen is ott élők és az oda bevándorolt szülőknél a magas gyerekáldás kezelése. A gondot tovább növeli, hogy az ott élő felnőttek társadalmi beilleszkedése – a jelentősen fogyó (megszűnő) munkahelyek miatt – egyre nehezebb. A roma telepeken élők, különösen a Duranda telepen élők, folyamatosan veszítették el a régen munkába állást lehetővé tevő szakmájuk értékét, mint pl. drótos, vályogvető, teknőfaragó stb. ma már az alig keresett szakmák körébe tartoznak.

Sok esetben csak a családi pótlék és a szociális segély az a jövedelem, ami lehetővé teszi a családok létminimumon, vagy az alatti megélhetését. A város vezetése törekszik arra, hogy változtasson a rászorultak helyzetén. Ezért fokozottan ügyel a fiatalok óvodáztatására és a kötelező iskolai oktatásban részvétel lehetőség szerinti megkövetelése mellett, szervezi a hosszú távú biztonság megteremtését, és a mentálhigiéniai helyzetet javító programrendszer rendszerbe állítását. A programban kiemelt célként szerepel a rászorultak körén belül a romák felzárkózása.

A város további felelőssége – természetesen az anyagi lehetőségek függvényében – a szociális és a lakásproblémáinak megoldása mellett a roma fiatalok oktatási feltételeinek megteremtése, a kulturális igények kielégítése. Ugyanakkor a város is elvárja a roma lakosság támogató hozzáállását.

Csak a két fél közös munkája teszi lehetővé, hogy a rászorultak élethelyzete javuljon, a képzetekben résztvevőknél a munkába állás lehetőségei szélesedjenek, valamint hosszabb távon megteremtődjenek a feltételei az emberibb életnek, és távlataiban megszűnhetnek a ma sem kívánatos infrastruktúra nélküli roma telepek.

Végezetül eredményes tanácskozást kívánt a résztvevőknek.

dr. Koós Anna, a Biztonságpolitikai és Honvédelmi Kutatások Központja Alapítvány kuratóriumi elnöke

A BHKK nevében megköszönte Lakatos Zsoltnak, az Együtt a Szebb jövőért Roma-Magyar Egyesület országos elnökének és Gyöngyös város polgármesterének, Faragó Lászlónak és Bozsik István alpolgármesternek, aki most a civil szervezetét képviseli, hogy segítették a mai tanácskozás megszervezését.

A tanácskozás témája néhány éve minden nap aktuális, minden nap történik valami, ami a társadalom figyelmét felkelti a romák iránt, illetve a roma-magyar együttélés problémái iránt. A cigányság helyzete európai kitekintésben sem egyszerű. Ma mintegy 13-15 millió cigány él a világon, többségük Európában, nagy szegénységben. Becslések szerint 600-700 000 fő roma pedig Magyarországon.

A társadalmi beilleszkedés sehol sem zökkenőmentes, ráadásul ezekbe az országokba a fejletlen, fegyveres konfliktusokkal terhelt régiókból tömegesen áramlottak a romák, ott generálva újabb feszültségeket. Elég talán az olaszországi, Róma környéki menekült telepekre utalni, vagy a csehországi, szlovákiai éhséglázadásokra az elmúlt évek során, a növekvő méretű Kanadába irányuló kivándorlási hullámokra Csehországból vagy Magyarországról. A bulgáriai, horvát és szerbiai roma/cigány népesség problémáival, pedig Európa még nem szembesült, de várható e téren változás a nyugat-balkáni országok csatlakozásával.

Ezek a folyamatok az európai válság hatására felgyorsultak, a problémák mélyültek. A szegények elszegényedése, kirekesztettsége sokkal nagyobb lett. Ezt a feszültséget nem lehet többé figyelmen kívül hagyni. Így született az EU roma integrációs keretstratégia, a magyar EU elnökség kezdeményezésére és vezetésével.

Április 8-án volt a nemzetközi romanap, amit az 1971-es londoni első roma kongresszus fogadott el. Tavaly Budapesten az V. Európai Roma Platform tanácskozott a keretstratégiáról. Az EU roma integrációs keretstratégiája, a tagállami stratégiák kidolgozása, pedig rávilágít arra a tényre, hogy a különböző európai országokban élő romák kapcsolatot találtak egymással és politikai erejük, befolyásuk megnőtt.

Véleménye szerint napjainkra a roma népesség Európában és Magyarországon is politikai tényezővé vált, szervezetei révén megjeleníti érdekeit és idővel, sokkal, több erővel érvényesíti.

Megoldások – rövid és hosszú távon

Magyarországon óriási vitákat vált ki ugyanakkor a helyzet megoldására tett minden lépés, vitatott minden elképzelés. Vagy így-vagy úgy elégedetlen a társadalom – a többségi és a kisebbségi is. Elvek és politikai rövid távú érdekek ütköznek.

A naponta előforduló konfliktusok megoldása azonnali beavatkozást igényel, ugyanakkor tartós megoldás csak következetes, hosszú távú komplex politikával érhető el. A politikai pártok és a roma szervezetek konszenzusa révén, valamint türelmük révén. A nem kormányzati szervek tevékenysége mindkét esetben megkerülhetetlen és nélkülözhetetlen.

A hosszú távú komplex politika igényelné a politikai konszenzust, miszerint a parlamenti pártok megegyeznek egy minimum tíz év időtartamú kormányzati ciklusokon túlnyúló politikai program szubszidiaritáson alapuló elveiben, alapcéljaiban – képzés, foglalkoztatás folyamatos kiterjesztése –, és fő feladataiban. Egy ilyen konszenzusos politika feltétele és eredménye egyben a többségi és kisebbségi társadalom egymáshoz való viszonyában a szemléleti változás. Az elfogadás az egyik oldalról és a tenni akarás a másik oldalról.

A mai társadalmi feszültségek ugyanakkor kikövetelik az azonnali megoldás kidolgozását is: a szociálpolitika, illetve a rendvédelmi politika feladatait és a megvalósító eszközrendszer biztosítását. Elegendő utalni Gyöngyöspatára vagy 95%-os munkanélküliséggel sújtott települések súlyos nehézségeire. A kormányzati és települési, kisebbségi önkormányzati politika összhangja nélkül a feladat szinte teljesíthetetlen.

A romák társadalmi és gazdasági integrációja tehát kétirányú folyamat, amely megköveteli mind a többség, mind a roma közösségek tagjai gondolkodásának megváltoztatását.

A BHKKA évek óta vizsgálja a témát a társadalmi biztonság szempontjából. A romák/cigányok – az elnevezésben maguk az érintettek sem értenek egyet – egyaránt válhatnak áldozattá és bűnelkövetővé. A többségi társadalom az áldozattá válás iránt inkább

közömbös, míg a bűnelkövetés esetében azonnali megtorlást és elrettentő büntetést követel. A rendőrség helyzete nehéz: meg kell feleljen az állami és társadalmi elvárásoknak, vagyis fogja el a bűnelkövetőket minél gyorsabban, és ezen kívül folytasson felvilágosító, bűnmegelőző munkát. Ez utóbbi esetében támaszkodhat a roma és nem roma szervezetekre, saját forrásai egyértelműen kevesek a két alapfeladat teljesítéséhez. A délutáni panel erre a témára fókuszál, hogyan valósult meg az együttműködés, milyen tapasztalatai vannak a kistérségben a rendőri és civil szervezeti vezetőknek az együttműködés hasznáról, módszereiről.

A BHKKA célja

A tanácskozás a rövid távú politika eredményeivel és problémáival kíván foglalkozni, gyakorlatorientáltan és programokra koncentrálva.

A mai tanácskozás célja, hogy a civil szervezetek tapasztalatait megismerjék a résztvevők, feldolgozzák és megvitassák.

A tanácskozás előadójától azt kérte az Alapítvány, hogy számoljanak be szervezetük képviseletében az általuk megvalósított program (programok) eredményeiről, tapasztalatairól. A megvalósítás során milyen volt az együttműködés más civil szervezettel, önkormányzattal, a program folytatható-e és forrásai biztosíthatók-e, terveznek-e változtatásokat az esetleges problémák megoldására.

A horizontális kapcsolatok bővítése erősíti a civil világot. A tanácskozás további célja éppen ez. Egyúttal a mai tanácskozást egy őszi visegrádi országok konferencia előkészítésének szánja az Alapítvány. Bízunk benne, hogy gyöngyösi partnereinkre ebben is számíthatunk.

Az előadó úgy véli, hogy az alapítvány e fóruma más szervezetek számára gyakorlati hasznot jelenthet a tapasztalatok összegzésével. A témáról a BHKK honlapján további diskurzust szeretne fönntartani – és személyes találkozókön is folytatni a tapasztalatcserét.

I.

A gyöngyösi modell

1. A gyöngyösi modell „előélete”, szükségessége.

Bozsik István, Gyöngyös város alpolgármestere

Az elmúlt években több milliárd forintot fordítottak különböző szinten a roma programokra. A felhasznált pénzek eredményessége, hatásfoka sajnos alacsony, csak 10 % körüli.

Gyöngyösön az elmúlt években a roma programok keretében 420 fő vett részt valamilyen képzésben, 360 fő végezte el a kurzust, ahol a résztvevők 4-5 szakmában kaptak alkalmazható tudást. A programokban mindenkor az egyének felzárkózását, felzárkóztatását tervezték elérni. A mélyszegénységben élő romák életében ez a szám sajnos alapvető változást nem idézett elő, mivel a város lakosságának (kb. 30 000 fő) 6-7%-a roma származású.

A **város vezetése** a kedvezőtlen eredmények ellenére továbbra is **szükségesnek tartotta** és vállalta a romák felzárkózásának segítségét az oktatás, a foglalkoztatás, a lakhatás és az egészségügy területén.

A helyes városi politika feltétele a helyzet részletes elemzése és ennek ismeretében a sürgős és távlatában fontos és megoldandó komplex feladatok körének meghatározása és ezután következhet a romák társadalmi felemelkedését szolgáló cselekvési terv kidolgozása.

A felmérés során a helyzet folyamatos változása is okozott gondokat. Pl. a Durándába nagy számban érkeztek a roma családok, így itt a lakosság megnövekedett és a gyerekek ellátása jelentette a legsürgetőbb feladatot. Az óvodai férőhelyek számát megnöveltük, az iskoláskorú gyerekek számára roma táborok sorát szervezte a város. A táborok működtetésének igen pozitív volt a fogadtatása Gyöngyösön és a gyöngyösi kistérségben is.

Végül kialakult a képzési, ellátási, foglalkoztatási, egészségügyi és lakhatási komplex feladatok egységes rendszere, és a város vezetése elkészítette a ***hátrányos és halmozottan hátrányos társadalmi csoportok képzési, munkaorientációs támogatásának fenntartható fejlődésű gyöngyösi modelljét***, röviden a gyöngyösi modellt.

A modell stratégiai céljai:

- A képzés-átképzés, ill. a foglalkoztatás eszközeivel, az életmódváltozást kell elérni ami, növeli résztvevők munkaerő-piaci presztízsét.
- Biztosítani kell az emberhez méltó lakhatást és az egészségügyi ellátást.
- A presztízsnövekedés, továbbá annak a többségi társadalom által való elismerése érdekében, garantálni kell a fenntartható fejlődési pályát, részben piaci eszközökkel, részben célzott támogatásokkal, valamint orientációs tanácsadói hálózat biztosításával.
- A megváltozott életmódot és a megváltozott értékrendet, annak eredményeit, a többségi társadalomnak be kell mutatni. Komplex kommunikációs eszközökkel, csökkenteni kell a negatív többségi hozzáállást, növelve az elfogadottságot.

Várható társadalmi eredmények:

- A program stratégiai céljainak megvalósításával a hátrányos rétegeken belül megnő a munkával szerzett jövedelem, státus értéke.
- A többségi társadalom részéről az elfogadottság növekedni fog. A kisebbség számára a beilleszkedés tudatilag is lehetségessé válik. A társadalmi elfogadottság növekedésével, a többség befogadó készsége is megnő. Az el- és befogadás egyben a szegregáció elleni tett leghatásosabb eszköze is.
- Csökken a kriminalitásra való hajlam, tekintettel arra, hogy az anyagi javak reális megszerzésének nem a bűnözés lesz a kizárólagos útja.
- A munkaerő-piaci értéknövekedés miatt, az egyén stabilabbnak értékeli a társadalmi státusát, döntései reálisabbak és szabadabbak lesznek.

2. Szakmai program ismertetése

Előadó: Hajdú János programgazda, XEBRA Kft. Mérnöki Iroda

A több szervezetet magába foglaló munka megvalósításának egyik szakaszát biztosító ***„Hátrányos helyzetűek felzárkóztató, munkaorientációs, szakképzést elősegítő gyöngyösi modellprogram”*** fő céljai a befogadó környezet megteremtése, a piacképes szaktudás megszerzése, a presztízst adó szakmunkában való foglalkoztatás illetve a média segítő tevékenységének szélesítése- pozitív diszkrimináció alkalmazása.

A kiemelt feladatok a célok elérésére

Felzárkóztatás, tehetséggondozás

A programban megfogalmazott feladat, mind a tanköteles, mind a már nem tanköteles életkorú fiataloknál az alapfokú képzettség megszerzésének biztosítása.

A tehetséggondozás a szakmai orientációban jelenik meg, de fontos küldetés a magasabb fokú képzési irányok megnyitása is, az érettségi, továbbá felsőfokú végzettség megszerzése.

Piacképes tudás, „hitelképesség” megszerzése

A hangsúly a piacképes tudáson van, amely nemcsak elméleti tudást, hanem készségszintű, begyakorlott tudást jelent. A megszerzett tudás kellő begyakorlásához inkubáció szükséges, amit a rendszer foglalkoztatási szervezete biztosít. A foglalkoztatási szervezet, önkormányzati részvétel mellett működtetett nonprofit gazdasági szervezet, amely elsősorban lokális piacon hasznosított termékeket gyárt és szolgáltat. Ezen szervezetek létrehozása és működtetése a program alapvető feltétele.

Ebben a szervezetben jelenik meg a közmunka intézménye is. A közmunkát igénylő vállalkozások maguk is részt vesznek a nonprofit foglalkoztatási szervezetben. A szervezet az inkubációban részt vevő személyek számára kilépéskor ajánló levelet ad.

A szervezettel együttműködő vállalkozások részletes információt kapnak a munkára jelentkezőről, így remélhetőleg, előítéletektől mentesen döntenek. A foglalkoztatási szervezetet célszerű kistérségi szinten megszervezni. A rendszeres jövedelem, a bejelentett munkahely, a hitelképességet is megteremti.

Pozitív önértékelés, javuló életkörülmények

A munkateljesítménnyel párosuló jövedelemnövekedés, valamint a jövedelmeket kiegészítő juttatások és elismerések javítják a csoporthangulatot, és teret engednek a pozitív, társadalmi befogadást gerjesztő programoknak is.

A pozitív magatartás elismeréséhez hozzátartozik az is, hogy az egyén részéről végzett eredményes munka nagyobb nyilvánosságot kap, illetve jobb társadalmi szolgáltatást. Az érintettek felemelkedését aktív és erőteljes pozitív diszkriminációval lehet támogatni.

A nők felelőssége a család mentálhigiénés fejlődésében

A hátrányos helyzetű csoportok hagyományos családfelfogása következtében a család meghatározó személyisége a nő, az anya. Következésképpen a nők szociális gondozó, ápoló szakképzésének megszervezése és megvalósítása (operatív program keretében) fejlesztő hatású lehet, mind a családok mentálhigiénés állapotára, mind a háziorvosi rendszer megelőző, ápoló gyakorlatára.

Változó, gazdagodó, befogadó környezet megteremtése

A hátrányos csoporthoz tartozók folyamatos tevékenysége révén a többségi környezetnek is változnia kell. A többségnek tudatába kell lennie annak, hogy a számára is javuló környezet kialakításában kik szorgoskodnak, kinek a munkáját tisztelhetik abban.

Fokozottan figyelemmel kell kísérni a büntetésüket letöltötték életét, segítve a társadalomba történő beilleszkedésüket.

Kitárul a nagyvilág

A program fenntartható fejlődésének fontos eleme, hogy az inkubációs szakasz befejeztével a résztvevők munkát kapjanak. Ehhez a folyamathoz tartozik a foglalkoztatási szervezet munkaerő közvetítő tevékenysége bel- és külföldön egyaránt.

3. Hátrányos helyzetűek képzése Gyöngyösön és vonzáskörzetében

Előadó: István Anita instruktork, Türr István Képző és Kutató intézet

Program orientációs ágai – a képzésben megvalósítható szakmák.

a) Ingatlanfejlesztés

Földmunka terén. Az alacsony képzési szintű betanított és segédmunka mellett lehetőség teremődik OKJ-s földmunka-, rakodó- és szállítógép, valamint az alapozás, közmű és fenntartási gép kezelői képzettség szervezése és kistérségi megvalósítására.

Szerkezetépítés. Ilyen lehet a Velox köpenybetonos szerkezet építésének képzése . A képzéshez az országban csak Gyöngyösön van akkreditált képzési lehetőség,. A sikeres vizsgázók megkapják a Velox rendszer külön elismerését is, ami a Magyarországon kívüli munkavállalást könnyíti meg más országokban is. A Velox képzés indulhat 8 általános szintről, de akkreditált a kőműves szakmunkások továbbképzése is. A projekt szerkezetéhez tartozik még az ács-állványozó képzés beindításának lehetőségei is.

Befejező munkák. Hideg meleg burkolás, festés-mázolási munkákra képzés.

b) Erdészet, környezetvédelem.

Itt az alapképzést az erdőműveléssel kapcsolatos ismeretek átadása adja. Célja mindenekelőtt az úgynevezett biomassza, (erdészeti, mezőgazdasági hulladék, továbbá a városi zöld-nyesedék, parlagfű) begyűjtése és feldolgozása, brikettálása amihez szakemberképzés megvalósítása elsődleges.

c) Szociális földprogram. A programnál a cél a hagyományos mezőgazdasági termelő tevékenység kialakításának ismertetése, közösségi földterületeken, illetve magántulajdonú kertekben. A képzés elsősorban önfenntartási célokat szolgál , de kellő eredményesség és minőség esetén a helyi piacra is termelő mezőgazdasági vállalkozásként is működtethető.

d) Egészségügy, szociális munka. Az e téren kezdeményezett képzés-foglalkoztatás főleg a nőket, asszonyokat, lányokat érint. Megfelelő OKJ képzés esetén a programban résztvevők aktív partnerei lehetnek a háziorvosi szolgálatnak, a csecsemőgondozó hálózatnak, valamint az idősek gondozásának.

e) Házimunka. Ebből kiemelhető az elsődlegesen nők számára kínálható gazdaasszony képzés, ami az asszonyok saját család ellátó tevékenységét is javítja.

f) Külföldi munkavállalás. Ez a program viszonylag szűk csoport részére biztosít felkészítést, természetesen nemcsak a hátrányos helyzetű csoportok fejlesztéseként áll rendelkezésre.

A program megvalósítására kezdetben egy, majd – a tapasztalatok alapján – több **960 órás oktatást terveznek.** A program akkreditált, időtartama 2011. 12. 07- 2015. 12. 07 közötti érvényes.

Csoportszervezés és a tanári állomány kiválasztása

A programok keretében az oktatásban résztvevőket két csoportba sorolják. Az első csoportba kerülnek a 8 általános iskolai végzettséggel rendelkezők. Ennél a csoportnál a képzés célja a szakma alapjaival való megismerkedés. A megfelelő ismeret és gyakorlat megszerzése után a szakmai vizsga letétele, illetve a tehetséggondozási rendszer keretében középiskolai képzésben való részvétel. A másodikba-csoportba kerülnek, akik nem végezték el a 8 általánost, őket az általános iskola befejezésében segítjük.

Az oktatásban résztvevő tanári állomány kiválasztásánál nagyon fontos, hogy a megfelelő módszerekkel oktassanak, és képesek legyenek a konfliktusok elhárítására, megoldására. Ebben segíthet a képzést erősítő mediátori tevékenységek szélesítése. Mivel a tervezett megoldások jó részénél nincs értékelhető tapasztalat, ezért kísérleti programokat dolgoznak ki és valósítanak meg a kistérségben.

Az országosan elindított közmunkán kívül, helyben támogatni szükséges azon foglalkoztatási szervezeteket, melyek termelő és szolgáltató feladatokat látnak el, és munkaalkalmat teremtenek a képzést teljesítők számára.

A program megvalósításának feltételei: a pályázaton elérhető 150.000.000 Ft megszerzése, illetve annak megvalósítása mim.2, max. 3 év. Gyöngyös város pályázatát benyújtotta.

Konkrét képzési lehetőségek a gyöngyösi modell keretében

- Mezőgazdaság: zöldségtermesztő, növényházi dísznövénytermesztő
- Vendéglátás: szobaasszony, panziós, falusi vendéglátó szakképesítés

A szakképesítést szerzők esetében lehetséges (opcionális) irány a 9-10. osztályos felzárkóztató osztályvizsgával, és erre épülve (2 tanéves kimenetű) érettségi bizonyítványszerzés. A 9-10. osztályos felzárkóztatót sikeres osztályvizsgával zárók számára a pincér szakképesítés megszerzése adott.

Középtávon a térségben a munkaerőpiaci helyzet lényeges változása nem várható, a prognosztizált fejlesztési irányok közül elsődlegesen az idegenforgalom kerülhet szóba, illetve a belső fogyasztásban a helyi (mezőgazdasági) termékek iránti kereslet növekedésére lehet számítani. Nyilvánvalóan ehhez szükséges az is, hogy megfelelő kínálattal tudjon megjelenni a termelő.

A képzési oldalon célszerű figyelembe venni a munkaerőpiacon (helyi sajátosságokon kívüli) keresletet, így például a CNC esztergályosok, illetve a hegesztők iránti igényeket, sajnos az igények nem közvetlenül Gyöngyösön jelentkezne.

4. Gubancsik Lászlóné igazgató hozzászólásában felhívta a figyelmet a hátrányos helyzetű személyek képzésén kívül, az önkormányzat számol a rászorulóknak az ellátásának megoldásával is. Ennek érdekében: Gyöngyös város célzottan az átmeneti segélyeket (élelmiszer, ruházat, tisztítószer) utalványban adja, beváltása 22 üzletben biztosított; télre tüzelőfát és lignit valamint étkezésekhez családonként jelentős mennyiségű burgonyát biztosít. Kedvező, hogy a roma családok elfogadják „óvodáztatást” három éves kortól, így biztosítható az óvodások ételmezési ellátás is..

5. Építési technológiák bemutatása – a VELOX rendszer

Előadó: Nagy Zsolt távollétében Hajdú János programgazda XEBRA Kft. Mérnöki Iroda

Technológia bemutatása.

A minden kétséget kizáróan nagyon jól kidolgozott VELOX-panel technológia Ausztriában született, ahol már 40 esztendeje gyártják és használják. Csak Ausztriában jelenleg már 60.000 család él VELOX házban vagy lakásban.

Ez az építőrendszer nemcsak családi házak építésére és tetőtér beépítésekre alkalmas, hanem középületek építésére (mint például sportlétesítmények, kereskedelmi célú épületek, iskolák, szállodák, közigazgatási és egyéb épületek), zajcsökkent falak, ipari és gazdasági épületekre is.

A VELOX elemek szerelése egyszerű, pontos, kezelése könnyű (az épület tömegének csak 20%-átmozgatják kézzel), az elemek kezelésénél a gépi berendezések használata minimális, az építkezés gyorsasága, pedig mindezzel összhangban áll. Az építkezési munkálatok -5°C -ig végezhetőek. A gyorsaság az értékelés során figyelembe vett tényezők egyik legfontosabbika, ezért mindent összevetve a rendszer alkalmazása kétségtelenül nagyon előnyös.

A gyöngyösi helyzet ma

Befejeződött az Óvoda utcában felépítendő 16 bérlakás tervezése, engedélyeztetése és a programterv kidolgozása. Az építkezés forráshiány miatt nem kezdődött el (a város nem kapta még meg a gyöngyösi kórház állami tulajdon egészségügyi intézmény visszaadásánál jelentkező pénzt, kérdések azonnali megoldását ez hátráltatja.) A pályázati támogatás megérkezésekor az építés elkezdődhet.

Az előzőeken túl a VELOX rendszer felhasználásával előkészítés alatt áll több szabad telken házak felépítése, valamint városban 35 bérlakást magába foglaló lakásépítési program 2014-től való megkezdése. A rendszer nagy előnye továbbá az is, hogy lehetőséget ad a meglévő téglalapú épületek rekonstrukciójánál a VELOX elemeinek beépítésére, ezzel nagyban gyorsulhat a lakóépületek és egyéb építmények felújítása.

Az építkezések megkezdéséhez az OKJ képzés keretében a szerkezetépítés területén alkalmazható munkások szakmai képzése megtörtént, késze állnak a munkába lépésre.

A roma egyesületi és önkormányzati együttműködés tapasztalatai és irányai Halmajugrán

Előadó: Lakatos Alajos, Együtt a Szébb Jövőért Roma-Magyar Egyesület

Az Egyesület törekvése az, hogy a településen hozzájáruljon a társadalmi esélyegyenlőség megvalósulásához mind a tanulásban, mind a munkához jutásban és a mindennapi életlehetőségek megteremtéséhez. Ennek érdekében az egyesület maga is hozzájárul, hogy a halmozottan hátrányos helyzetű és sajátos nevelési igényű gyermekeket a nevelés és oktatás, képességfejlesztés révén minőségi ellátásban részesítsék. A felnőtteket pedig képzéssel kívánják hozzásegíteni a munkavállaláshoz.

Egyesületi és önkormányzati elgondolások a Tanoda programról

A tanoda program 2005-ben kezdődött. Az azt követő évben csak a működés kereteinek megalakítása, 2007 - től pedig egy olyan új intézményrendszer kialakítása és működtetése volt a cél, amely gyökeresen eltér az iskolai környezettől, mégis nevelő-oktatóhatással bír olyan gyermekek és felnőttek részére is, akik a társadalom döntő többségéhez képest valamilyen téren és mértékben.– oktatás, egészségügy, munka, stb. – háttérbe kerültek, és felzárkóztatásra szorulnak (roma elgondolás szerint).

A program megvalósítása rövid idő alatt bebizonyította, hogy jelentős tartalmi eltérés van az állami/önkormányzati elvárások – itt a lemaradók korrepetálása a fő cél és azok a pedagógusok oktatnák a diákokat délután is, akik délelőtt őket tanítják – és a roma elgondolás között. A tanodában délutánonként a gyermekeket gyorsabb sikerrel kecsegtető, képességfejlesztő szakköri (angol nyelvoktatás), zenei és sportfoglalkozások zajlanak.

Tanodánk működését főképp pályázati úton, illetve vállalkozások, cégek támogatásával tudtuk fenntartani.

Az egyesület részéről megvalósított programok

- Tanoda program keretében a roma elgondolásnak megfelelően: eredményesen működött (70 fővel) a hátrányos helyzetű tanulók délutáni foglalkoztatása, az angol nyelv, zene és tánc oktatása.

A sport keretében 6-20 éves korú fiatalok (40 fő) részére meghirdetett ökölvívó edzések eredményeként számtalan szép eredmény született. Egy támogató szervezet tartós sport ösztöndíjat biztosít egy fő részére. A sport nagyban hozzájárult a felesleges energiák levezetésével és a résztvevők sokkal fegyelmezettebbekké váltak.

Az eredményeket USA nagykövete előtt tartott előadás is igazolta. A gyermekek verseket mondtak, illetve táncoltak és zongoráztak. A Tanoda diákjai minden évben bemutatják fejlődésüket előadás keretében az őket támogató állami, önkormányzati és civil szervezetek képviselői előtt is.

Lakatos Alajos nem hallgatta el a sikertelen próbálkozásokat sem. Halmajugrán az Egyesület sikeresnek induló tárgyalásokat folytatott varroda és raklapgyártó üzem létrehozására vállalkozókkal. Az üzemek romákat alkalmaztak volna elsősorban. A tárgyalások eredményesek voltak, megegyeztünk a tulajdonosokkal, azonban az önkormányzat határozatilag lebontatta a vállalkozásnak helyet adó két házat, így a fejlesztés máshol valósult meg.

A jelentős anyagi lehetőségekkel rendelkező önkormányzat viszonylag kevésbé támogatta az Egyesületet. A lebontott épület megmaradása esetén, az Egyesület pályázaton nyert 10 millió forintja (nyelvi laborra és raklapgyártó telepre) elegendő lett volna az előzőekben tervezett beruházások megvalósítására. A célzottan felhasználható 5-5 millió forintot így – telep és épület hiányában – visszautaltuk a pályázatonak – mondta az egyesület képviselője.

A sikertelenség okát az egyesület és az önkormányzat kapcsolatában látta, ezért céljuk ezen kapcsolat javítása a jövőben és ennek érdekében továbbiakban is mindent megtesz az egyesület.

III.

A roma nők társadalmi integrációjának segítése, programok bemutatása

1. Integrációs tapasztalatok Szolnokon

Előadó: Bereczki Katalin elnök, Etnikai Népfőiskolai Társaság, Szolnok

A Társaság hosszú ideje kapcsolatban áll vajdasági roma civil szervezettel. A 2010-ben megtartott népfőiskolai rendezvényen beszámoltak az elért eredményekről. Tanulmányutakat bonyolítottak le, kölcsönösen segítve a vajdasági és magyarországi roma fiatalok továbbtanulását. Gyakorlatban oktatták, bemutatták az alternatív megélhetési ismereteket, a döntően romák által lakott településeken szerzett tapasztalatok alapján.

A roma közösségfejlesztő aktivisták képzése és foglalkoztatása projektek elérték a kitűzött célokat. A Szolnok megyei munkaügyi központtal karöltve szervezett 28 hónapos képzésen 27 településről 80 fő vett részt. A képzés jelentősége abban állt, hogy a képzettek saját településükön az intézményeknél és önkormányzatoknál feladatot kaptak, hogy a romák

életében jelentkező gondok megoldásában mint transzlátorok szerepeljenek. Sajnos, a sikerek ellenére a fiatalok tartós foglalkoztatásának forrását nem sikerült biztosítani, a referensek ennek ellenére továbbra is dolgoznak, ma már ellenszolgáltatás nélkül.

Az elmúlt időben tovább is működnek a közösségi házakban a gyermeknevelési egészségi tanácsadások. A roma nők, anyák tudásának szélesítésében és gyermekeik korai fejlesztésével, nevelésével kapcsolatos közös foglalkozások folyamatos szervezése és ütemes megtartása társaságunknál kiemelt feladatként jelentkezik. A témát tárgyaló foglalkozások létszáma eléri az éves 3-400 főt. Ezen túl folyamatosan évente ismétlődnek a négy évszakos kirándulások, a nyári ifjúsági és családi táborok szervezése és megvalósítása, melyek mind erősítik a roma családok társadalmi együttműködését.

Az Etnikai Népfőiskolai Társaság saját, kedvező tapasztalatait az érdeklődő szervezetek részére bármikor szívesen átadja.

IV.

A közbiztonság fenntartása, a feszültségek kezelése - roma civil és rendvédelmi szervezetek együttműködéseinek tapasztalatai

1.) A lakosság biztonságérzete a gyöngyösi kistérségben a megyei felmérés tükrében. A városi rendőrkapitányság együttműködése a roma szervezetekkel a biztonság érdekében
Előadó: Balogh Tibor rendőr alezredes, a Gyöngyösi rendőrkapitányság vezetője

Bevezetőjében hangsúlyozta, hogy a társadalmi problémák kezelése nem rendőrségi feladat. A szubjektív biztonságérzet az ország különböző vidékein, településein más és más. Egy térség közbiztonsági helyzete sok esetben személyfüggő is lehet.

A Heves megyei felmérés eredménye

A felmérés kérdőíveinek feldolgozása alapján megállapítható, hogy a válaszadók 75%-a a kistérség biztonságával elégedett. A megye és a város, az országos viszonyokat tekintve közbiztonság területén átlagos helyet foglal el.

A bűncselekmények száma növekedést mutat. A statisztikai adat nem feltétlenül valóságos növekedést jelent, pl. egyetlen pénztárca ellopása esetén több eseményt rögzítenek: a benne lévő különböző értékek és okmányok, külön- külön cselekménynek minősülnek. A kapitány szerint a valóságosnál sötétebb kép kialakulásában a médiának is szerepe van.

A gyöngyösi kapitányságon a felmérés után megkezdődött változás irányait vázolta az előadó. A közbiztonság javulását segítheti az újonnan szolgálatba lépő 36 rendőr, emellett a multikulturális közegben ellátott munka szakszerűségét biztosítandó a rendőrök speciális képzésen vesznek részt. Különböző rendezvények szervezésével kívánják tudatosítani a család és a szülők felelősségét a fiatalok nevelésében és felhívják a figyelmüket, hogy a fiatalok devianciája, esetleg bűnözéséért a szülők is felelősek.

Az iskola feladata az oktatás, de a parancsnok fontosnak tartja az iskolai nevelést is. Az állampolgári nevelésben a rendőrök is részt vállalnak, az iskola igényeinek megfelelően.

Együttműködés, kapcsolat a rendőrség és a civil szervezetek között

Az elmúlt időre jellemző, hogy a rendőrség és a roma szervezetek vezetőinek együttműködése alapvetően jó volt. A rendőrök a bűncselekmények elkövetőit az előírásoknak megfelelően kezelték, jelentős probléma, törvénytelenység nem fordul elő. A még hatékonyabb együttműködést a közelmúltban megjelent BM szabályzata határozza meg, mely megyei vonatkozásban már él, városi szinten kialakítás alatt áll.

2. Roma referens jogi és szakmai képzése, tapasztalatai

Előadó: Oláh Csaba elnök, Heves Megyei Polgárjogi Mozgalom

A roma referensek képzésének célja megyei és kistérségi szinten a roma és rendőr konfliktusok kezelése, megoldása mindkét fél aktív részvételével. Az együttműködést megállapodás szabályozza.

Megoldandó feladatok közé sorolta a rendőrkapitányságok és a roma kisebbségi önkormányzatok között kialakult konfliktusok kezelését, továbbá a folyamatos tájékoztatást jogalkalmazási kérdésekről a roma vezetők és referensek részére.

A képzés időszakában a résztvevő roma referensek különböző ismereteket sajátítottak el

- az egyének jogairól és kötelezettségeikről szóló ismereteket a rendőrségi, a tűzvédelem, a katasztrófavédelem területén,
- a szabálysértések és bűncselekmények jellemzőiről és az elkövetőkre vonatkozó jogi hátrányokról szóló tananyagot,
- a roma képviselők jogi lehetőségeit, illetve gyakorlati tapasztalatokat szereztek képviselői terén végzendő munkákról,
- és gyakorlatban alkalmazták a roma és rendőri együttműködés tartalmi és módszertani kérdéseit.

Együttműködők: Heves Megyei Területi Önkormányzat, Roma Polgárjogi Mozgalom Heves Megyei Szervezete.

Tapasztalatok

Az elmúlt időszak bebizonyította, hogy a 2008-2010 közötti képzés és gyakorlati munka eredményes volt. Tíz megyében 6-7 kistérségben 1-1 fő képzése és munkába állítása megtörtént. A közel 70 fő referens együttműködése a rendőrséggel, a tűzoltósággal és a katasztrófavédelemmel a szakma szabályainak betartásával történt meg. Számtalan esetben a referensek munkája a kialakult gondok emberibb megoldását szolgálta, az esetleges etnikai ellentétek, elmérgesedését megakadályozta. Megállapítható, hogy referensek a meghatározott feladataikat mindkét fél megbecsülése mellett eredményesen oldották meg.

Sajnálatos azonban az, hogy a kormányváltás után a referensek munkájára az új vezetés már nem tart igényt. A szakmai megbeszélésen résztvevő polgármesterek egy része – akik nem ismerték a programot – bejelentették az igényt a program részletes megismerésére.

3. A polgárőrség fejlesztési tervei és a roma lakosság bevonása a program megvalósításába

Előadó: Polgárőrség volt tagja. Halmajugra.

Az eddigi időszakban a településen jól begyakorolt, megfelelő vizsgákkal rendelkező személyek, romák is, teljesítettek szolgálatot. Az elmúlt két évben az új önkormányzat létrejöttével átalakult a polgárőrség szervezete. A régi személyi állomány helyett új - több esetben megfelelő vizsgák megléte előtt álló - állomány állt szolgálatba. Az új állományban szükséges lenne továbbra is roma fiatalokra. Ez úgy történhetne meg, hogy az új személyek 2-3 hónapos előképzésben részesülhetnének és csak sikeres vizsgák után kerülhetnének a polgárőrség szervezetébe.

4. A roma integrációs politika egyéb kérdései a térségben. Meghatározó jellegű roma programok eredményei, módszerei

Előadó: Süki Lóránt, Összefogás Ecséd Egyesület

Süki Lóránt hozzászólását egy személyes hangú írásban foglalta össze számunkra.

Az Egyesület vezetője bevezetőjében felvetette célszerű megvizsgálni, hogy milyen lehetőségei vannak napjainkban egy kistelepülés polgármesterének a címben meghatározott témával kapcsolatban.

A válasz látszólag egyszerű: az államilag finanszírozott közmunkaprogram. Pont. A válasz az, hogy a földi halandónak ezen kívül más lehetőség nem adatik meg. Hacsak nem akar komolyabban is tenni az ügy érdekében. Mert akkor van néhány egyéb lehetőség is.

Persze ehhez kell némi elkötelezettség, kreativitás, a célközösség némi ismerete, életvitel, anyagi helyzet, szokások, hozzáállás, pillanatnyi lelki állapot, stb. stb.

Közmunkaprogram

Ide is nagy-nagy diplomáciai érzék szükségeltetik. Hiszen a lehetőségek végesek. És miért pont *Ő*? Én most miért nem? Én majd mikor? És miért nem most? Hiszen nekem nagyobb szükségem volna rá. stb. ezek a kérdések vetődnek fel.

Mint vezetőnek meg kell magyarázni, hogy Neki miért jobb a későbbi munkakezdés. Talán, azért mert a családnál, pl. akkor kezdődik az iskola, nagyobb szükség lesz akkor a több pénzre. Ezt úgy kell tenni, hogy lehetőleg mindenki részesüljön a lehetőségekből, bár a keret igen szűkös, s lehetőleg elégedettség legyen, ne vita s veszekedés.

Látszattmegoldás az alkalmazás bővítésére a 4 vagy 6 órás alkalmazás. Talán a 6 órás elfogadható.

A közmunkánál a lehetséges 4 vagy 6 órás variációknál az óra szám csökkentéssel ugyan több embernek tudunk munkát biztosítani, de ugyanakkor, kevesebb pénzt is kap a dolgozó.

A lebonyolítás meg pláne nem egyszerű történet. Mint vezető az adott településen nagy munkával elértő, hogy elfogadjanak, hogy hallgassanak rád, azt már csak nem teheted meg, hogy a döntésed (ami lehet kellemetlen is) után valaki mást küldj, aki csak úgy parancsolgat a Te nevedben! Nem. Személyesen kell jelen lenni, hisz te vagy a vezető, az elfogadott.

Azért illik neked is kérésként megfogalmazni az utasításaidat. Hisz így is sok a diszkrimináció, érzékenyebbek a lelkek, sértőbbek a szavak, és egyébként is: Benned nem csalódhatnak.

A gyakorlatból vett példán keresztül állította az előadó, hogy több alkalommal, az általam kijelölt munkavezető, inkább lemondott a közmunka által biztosított pénzről, de nem vállalta ezt a nem könnyű feladatot. Természetesen mindenki megpróbálta, a lemondás egy-két nap után következett be.

A tényszerűség kedvéért megjegyezte, hogy a feladathoz kell a szigor is. Nem lehet mindent elnézni, de igazságosnak, Embernek kell lenni, maradni.

Egyebek:

- Bár nem széles a paletta, azért ha valaki utána néz, némi lehetőség adódik olykor *pályázat* formájában a település vagy az egyesület részére. A végzendő munka anyagi lehetőséget, a család helyzetének javulását is biztosíthatja.
- Ki lehet használni az *idénymunka* biztosította lehetőségeket is. Időhiány miatt ezeket most nem taglalnám. Azért néhányat említek: szőlőmetszés, kötözés, szüret. Konzervipari, dinnyekertészeti idénymunkák, fakitermelés, stb.
- Fontosnak tartom a nevelési, *közösségi jellegű programokat*. Ezek ugyan nem hoznak a célközösségnek anyagiakban közvetlen semmit a konyhára, azonban, ha jól

működik, közvetett anyagi, erkölcsi hasznuk meg kérdőjelezhetetlen. Mind e mellett az anyagi ráfordítás csekély mértékű. Ezek lehetnek kulturális, sportprogramok, iskolai, közösségi (településszintű) foglalkozások, játékos vetélkedők, stb. Lényege a nevelés, egy szebb, élhetőbb lét lehetősége, a családmódel változtatása, kialakítása, ezáltal a beilleszkedés, az elfogadottság elősegítése, megteremtése. Természetesen ezeknél a programoknál ugyanúgy lényeges a hozzáállás, elsősorban a programfelelős, de a célközösség részéről is. Fontos, hogy a programok nyitottak legyenek, azokon ne csak a célközösség vegyen részt, s a lebonyolítás precíz, súrlódás- és problémamentes legyen.

- Az eredményhez rendszeresség és idő szükségeltetik, de hasznosabb és költséghatékonyabb, mint néhány „nagy pénzen rendezett” fórum, ahol magukat szakértőnek tartó és valló, emberek elvitatkoznak órákig a nagy semmiről, s még publikálják is, vagy ’uram bocsá’ törvényalkotási javaslattal is élnek. Természetesen, tisztelet a kivételnek, hiszen vannak szép számmal értékelhető, megfelelő tartalommal bíró fórumok is, melyek értékes hozadékokkal bírnak.

Befejezésként hangsúlyozta, hogy egyformának, embernek születünk. Hogy mivé válunk, az millió körülménynek köszönhető. Feladatunk úgy leélni az életünket, hogy az a megfelelő tartalommal töltött legyen. Mindemellett kötelesség egymás segítése, egy olyan önzetlen életvitel, ami mellett természetesen megmarad és kibontakozik saját egyéniségünk, de ugyanakkor másokat is igyekszünk helyzetbe hozni. Tegyük ezt úgy, hogy az alapvető erkölcsi normák senki részéről ne sérüljenek.

És természetesen szükséges a kompromisszumkészség, igazságosság, párbeszéd mindenki részéről. Szakítani kell bizonyos képmutató hagyományokkal, nevezzük nevén a „gyereket”. Fontos, a jóakaratot fogadjuk el, s ne kötekedésnek, molesztálásnak tekintsük, sok kellemetlen szituációtól megkímélhetjük magunkat és másokat. Szerinte gyorsíthatjuk a tempót, s az eredmény is gyorsabb s biztosabb lesz ez által.

Anyagias világunkban a pénz sajnos meghatározó erő mindenben. Ennek ellenére az előadó állította, hogy sokszor pont a pénz, az anyagiasság az, ami rossz irányba viszi a történéseket. Meggyőződése, hogy a feladatra és a várható eredményekre, és nem elsődlegesen az érte kapható anyagi juttatásra koncentrálna komolyabb eredmények érhetők el úgy állami, mint civil szervezeti szinten.

Zárszó

dr. Koós Anna, a Biztonságpolitikai és Honvédelmi Kutatások Központja Alapítvány kuratóriumi elnöke

A tanácskozásról készült feljegyzés olvastán megállapíthatjuk, hogy – mint minden esetben – a téma szétfeszíti egy alkalom kereteit. Bebizonyosodott, hogy akár a foglalkoztatás, akár a közbiztonság témaköre szerteágazik és összefügg egyben. Egy mondatban összefoglalva a tanácskozás tapasztalatát: egyértelműen kiderült, az a program sikeres, tartós eredményekkel az „dicsekedhet”, ahol a települési önkormányzat, a roma önkormányzat és a civil szervezet egyeztet, együttműködik.

A gyöngyösi modell délelőtti bemutatása módszertani siker volt. Egy komplex programot ismerhettünk meg. A városi és a roma önkormányzat, a vállalkozási szférából a Velox Bau, a Trívium Alapítvány olyan programot tervezett, amelynek majdani sikeréről feltétlenül szeretnénk további információt kapni és továbbítani. A program több évre terjed ki, eredményeképpen nő a romák foglalkoztatása, a gyakorlatban szerzett szakképesítés teszi ezt lehetővé és a lepusztult városrészek – első sorban a Duranda – rehabilitációja képzett

munkaerővel is megkezdődhet. A program sikerének azonban elengedhetetlen feltétele a források megszerzése. Ezek közül a TÁMOP támogatása a legfontosabb. A programot egyébként másnap, április 26-án az önkormányzati képviselőtestület elfogadta.

A résztvevők foglalkoztak a megvalósítás nehézségeivel, akadályjaival, korlátaival is, többnyire általánosságban. Az együttműködés hiánya egy-egy program megvalósulását korlátozta, mint a Tanoda programét Halmajugrán, vagy éppenséggel az önkormányzati választások után az újonnan megalakult testület nem támogatta a korábbi programokat. A részletek megbeszélésére kevés idő maradt, az önkormányzat álláspontját ebben a kérdésben itt nem ismerhettük meg.

Kitűzött célunkat nem sikerült teljes egészében elérni. A beszámolók elhangzottak, a tapasztalatok „cserélődtek”, de elmaradt az egyes programok megvalósulása konkrét, számokban, mennyiségben kifejezhető eredményének ismertetése. A siker, a kudarc okainak elemzése hiányos volt, feltételezem, talán a szervezetek még nem végezték el a programértékelést.

A tanácskozás pozitívumának tekintjük az új kérdések felvetését, mint a polgárőrség szerepe egy település közbiztonságának fenntartásában. A polgárőrség toborzási politikája hogyan alakul, mennyiben hajlandó befogadni a szervezet roma jelentkezőket, vagy éppen törekszik romák felvételére. Kérdés, hogy Gyöngyösön, a gyöngyösi kistérség egy-egy településén a rendőrség és a roma önkormányzat együttműködése milyen területre terjed ki a bűnmegelőzési oktatáson túlmenően, amit a rendőrség végez az iskolákban.

Bízunk benne, hogy a beszámolónk közzétételét követik majd az előadók, résztvevők kiegészítései és netán a távolmaradottak hozzászólásai a weblapunkon: www.civilek.bhkka.hu

Budapest, 2012. június 30.

Balogh Béla, Koós Anna